

Баніт Ольга Василівна,
кандидат педагогічних наук,
докторант Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України,
м. Київ

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. У статті виокремлено провідні філософські та концептуальні засади неперервного професійного розвитку особистості в сучасному освітньому просторі. З'ясовано, що розгляд освітніх проблем у межах філософської методології дає можливість знаходити граничні основи освітньої системи і філософської думки, що можуть слугувати базою для консенсусу навіть вкрай різнобічних позицій.

Наголошено на тому, що зростаюча необхідність вирішення виникаючих складних наукових і соціально-економічних проблем потребує все більш розширеного і зростаючого кола освічених всебічно підготовлених фахівців, які володіють знаннями. Головне в навчанні – пробудження і розвиток творчих здібностей кожної людини, її уміння знаходити оригінальні шляхи підходу до практичної реалізації отриманих знань, прагнення до пошуку нового, до широти і глибини засвоєння наукового матеріалу з обраної професії.

Обґрунтовано необхідність включення людини в освітній процес на всіх стадіях її розвитку з урахуванням наступності при переході з одного ступеня на інший. Все це забезпечує можливість багатовимірного руху особистості в освітньому просторі і створення для неї оптимальних умов. «Вихід» з однієї освітньої програми має стикуватися із «входом» в іншу. А це потребує наскрізної стандартизації всіх програм, які ґрунтуються на єдиних цілях усієї системи професійної освіти.

Схарактеризовано тенденції сучасного освітнього простору (глобалізація суспільного розвитку, перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій, інтеграція, інтернаціоналізація, інформатизація і неперервність) та вимоги, які постають перед сучасною освітою (розуміння людини як найвищої цінності; вироблення раціональних схем співвідношення між лавиноподібним розвитком знань, високих технологій і людською здатністю їх творчо засвоїти; вироблення у людини здатності до свідомого й ефективного функціонування в умовах небувалого інформаційно насиченого середовища, мінімізація асиметрії між матеріальністю і духовністю).

Розкрито значущість науки – як сфери, що продукує нові знання, та освіти, як сфери, що олюднює знання і насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. Першочергове завдання освіти – навчити людину оперативної, системної і послідовної освоєності нових знань та інформації в міру їх перманентного накопичення і розвитку, тобто забезпечити постійний неперервний розвиток упродовж життя, який повинен стати способом і стилем суспільно-індивідуального буття людини інформаційного суспільства

Ключові слова: неперервний професійний розвиток, сучасний освітній простір, філософія освіти, людина, особистість, тенденції, глобалізація, інформатизація, навчання.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми неперервного професійного розвитку особистості в сучасному освітньому просторі обумовлюється стрімкими загальними цивілізаційними, суспільно-

культурними, соціально-економічними змінами ХХІ століття як на глобальному, так і на локальних рівнях. Глобальна концепція єдності світу, згідно з якою всі чинники людської цивілізації тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені, а також досягнення науково-технічної революції стали поштовхом для створення теорії навчання протягом усього життя, що прийшла на зміну теорії навчання на все життя. Крім того, сучасна демографічна ситуація, характерною особливістю якої є зростання тривалості життя, інтернаціоналізація соціального, політичного та економічного середовища є поштовхом до професійного розвитку особистості з метою активної участі в житті суспільства, швидкої адаптації до культурної, етнічної та мовної різноманітності.

Аналіз останніх досліджень. Філософські та концептуальні засади розвитку особистості в контексті загальноцивілізаційних трансформацій, зумовлених широким розповсюдженням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і суттєвим розширенням можливостей та потреб навчатися протягом усього життя, знаходять відображення у працях сучасних вітчизняних філософів, науковців, педагогів і психологів. Так, В. Кудін, В. Кремень, В. Андрущенко, І. Зязюн шукають шляхи розв'язання цих проблем передусім у сфері філософії, Н. Ничкало, Т. Десятов О. Голубенко, С. Ніколаєнко, М. Степко, В. Шинкарук та ін. розглядають професійний розвиток особистості на засадах неперервності освіти, Н. Авшенюк, Л. Пуховська, Ю. Краснов, В. Александров ведуть мову про розвиток особистості в межах вищої та післядипломної освіти.

Мета статті – проаналізувати й виокремити провідні філософські та концептуальні засади неперервного професійного розвитку особистості в сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Утвердження і розвиток сучасної цивілізації, на думку В. Кудіна, неможливі без високого рівня освіти народів, всебічного інтелектуального і культурного розвитку кожної людини. Більш того, зростаюча необхідність вирішення виникаючих складних наукових і соціально-економічних проблем потребує все більш розширеного і зростаючого

кола освічених всебічно підготовлених фахівців, які володіють знаннями. Освіта стає провідною силою розвитку суспільства, ядром сучасної цивілізації. [8, с. 63]. Вчений вважає, що освіта повинна давати уявлення про цілісність і єдність світу, про нерозривність зв'язків між рішенням однієї конкретної проблеми з іншими, навіть віддаленими від предмету діяльності. Головне в навчанні – пробудження і розвиток творчих здібностей кожної людини, її вміння знаходити оригінальні шляхи підходу до практичної реалізації отриманих знань, прагнення до пошуку нового, до широти і глибини засвоєння наукового матеріалу з обраної професії [8, с. 65].

Наголошуючи на тому, що особливе місце в сучасній освіті належить формуванню наукового світогляду, В. Кудін веде мову про необхідність переходу від сформованого обмеженого технічно-унітарного ставлення до життя і відповідного світоглядного до діалектико-гуманістичного, планетарного, космічного мислення і відповідного йому світорозуміння. Освіта веде до формування загальноземної, єдиної цивілізації людей Планети. Це не означає якоїсь стандартної одноманітності, яка просто неможлива. Єдність майбутньої земної цивілізацій у її різноманітті життя, культури, побуту та рівня знань народів нашої Планети. Кожен з них буде приносити ті частинки неповторного, які, з'єднуючись, будуть збагачувати зміст загальноземної цивілізації, благотворно впливати, у свою чергу, на життя і культуру кожного народу і кожної країни [8, с. 65].

Аналізуючи філософсько-методологічні аспекти освіти, В. Кремень справедливо вважає, що філософія освіти забезпечує узагальнену відповідь на кризові питання, оскільки займається граничними основами освіти й педагогіки (місце і смисл освіти в культурному універсоціумі, розуміння людини та ідеалу освіченості, смисл та особливості педагогічної діяльності тощо), і на цій основі здатна розробляти форми оптимізації освітньої практики. Філософське дослідження освітніх проблем також відкриває можливості узагальнюючого аналізу розвитку системи освіти в контексті основних соціокультурних змін сучасного суспільства. Розгляд освітніх проблем у межах філософської методології також дає можливість дослідження взаємозв'язку соціальних та

освітніх змін, що принципово важливо для проектування та генерування посткласичних форм освітньої діяльності. Філософія освіти, здійснюючи співставлення різних концепцій освіти, рефлектуючи над їх основами, виявляючи основи кожної з них та піддаючи їх критичному аналізу, знаходить граничні основи освітньої системи і педагогічної думки, що можуть слугувати базою для консенсусу навіть вкрай різнобіжних позицій» [7, с. 7].

Обумовлено це також вступом людства на перетині тисячоліть до нового типу цивілізації, опануванням нового способу та різновиду прогресу. У зв'язку з цим В. Кремень окреслює основні загальноцивілізаційні тенденції, що зародилися в останні десятиліття, які будуть стверджуватися в XXI столітті і впливають буквально на всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Першою є тенденція до глобалізації суспільного розвитку, яка характеризується такими основними рисами, як зближенням націй, народів, держав, кроками до створення спільного економічного поля, інформаційного простору і т. п.; все більш тісним зближенням характеру суспільних відносин у різних країнах світу, залежністю значною мірою прогресу кожної країни від здатності спілкуватись із світом, об'єктивною неможливістю країни, що має неадекватні за характером більшості країн світу суспільні відносини, успішно розвиватись, що унеможлиблює тривале існування, а тим більше поділ світу на протилежні соціально-економічні системи; небувалим раніше загостренням конкуренції між державами, у вир якої потрапляють крім економічної й інші сфери, що надає процесу глобальних масштабів; зміною сутності держави, що змушена передавати частину традиційних функцій об'єднанню держав континентального характеру як, наприклад, Європейський Союз чи загальносвітового – як ООН. Друга тенденція пов'язана з набуттям людством здатності до самознищення. Історію людства можна розглядати у контексті появи все нових можливостей для знищення людини: від окремих осіб до мільйонів, що в найбільших масштабах було продемонстровано в Другій світовій війні. Але до появи ядерної зброї і глобальних екологічних проблем людство не було здатне до самознищення. З появою такої здатності людство перейшло Рубікон. Збільшення кількості країн, здатних виробляти зброю

масового знищення, все більш широке використання критичних, у тому числі екологічно загрозованих технологій. Усе це, помножене на зрілі технічні можливості вчинення терористичних акцій, призводить до зростання технічної вірогідності самознищення людства. І третя в цьому плані загальносвітова тенденція – перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що, на відміну від індустріального виробництва значною мірою базуються не на матеріальній, а на інтелектуальній власності, на знаннях як субстанції виробництва, і визначаються рівнем людського розвитку в країні, станом наукового потенціалу нації. Суспільство стає все більш людиноцентристським. Індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов стає, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Ось чому найбільш пріоритетними сферами в XXI столітті стають наука – як сфера, що продукує нові знання, та освіта, як сфера, що олюднює знання і насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. І тільки та країна, яка спроможеться забезпечити пріоритетний розвиток цих сфер, і зможе претендувати на гідне місце в світовому співтоваристві, бути конкурентоспроможною. Виведення освіти на рівень розвинутих країн світу В. Кремень вважає одним із найважливіших завдань сучасної системи освіти України. Але завдання полягає у забезпеченні реальної, а не декларативної пріоритетності освіти. Не менш важливо побудувати освіту в контексті вимог і можливостей XXI століття, тобто осучаснити й модернізувати усі її складові ланки [7, с. 7-8].

Першою вимогою, за В. Кременем, постає необхідність забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна поколінь людей. Також слід віднайти раціональні схеми співвідношення між лавиноподібним розвитком знань, високих технологій і людською здатністю їх творчо засвоїти. Друга вимога полягає в забезпеченні оптимального балансу між локальним та глобальним з тим, щоб людина, формуючись як патріот своєї країни, усвідомлювала реалії глобалізованого світу, була здатною жити і діяти в цьому світі, нести частку відповідальності за нього, бути, по суті, не тільки громадянином країни, а й

громадянином світу. Третя – вимагає формулювання на загальносуспільному й індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності, права кожного стати і залишатися самим собою відповідно до своїх природних здібностей, що лише й зможе забезпечити високий демократизм суспільства. Четверта – вироблення у людини здатності до свідомого й ефективного функціонування в умовах небувалого ускладнення відносин у глобалізованому, інформаційному суспільстві, зрослої комунікативності життя та інформаційної насиченості середовища життєдіяльності. Остання, п'ята вимога, зорієнтована на мінімізацію асиметрії між матеріальністю і духовністю, культивування у кожної особистості піднесеної думки та духу відповідно до національних традицій та переконань формування конструктивізму як основи життєвої позиції, утвердження культури толерантності [7, с. 8]. Ці та інші вимоги щодо освіти обумовлюють необхідність перегляду ряду звичних упродовж десятиліть і століть характеристик, усталених норм освітньої діяльності.

Наряду з В. Кременем низку питань філософського, загальнокультурного і психолого-педагогічного характеру піднімає В. Андрущенко. Філософське бачення нової картини світу, як стверджує вчений, – це, передусім, відняття факту домінування у буттєвості відкритого раціоналізму, вибудованого на принципах глобального еволюціоналізму, єднання наук про природу й наук про духовність, тобто синтезування різних способів духовно-практичного осягнення світу. Простіше кажучи, нова картина світу – це, за великим рахунком, корелят світоглядних ідей та ідеалів протилежних культурних традицій. Вона утворює таку матрицю людської поведінки та діяльності, яка виключає конфронтацію, забезпечує конструктивізм і неможливість тим самим домінування в житті істини поза мораллю. Ця картина світу спонукає, приневолює будь-кого до морального вдосконалення та самовиявлення. В. Андрущенко зазначає, що за своєю сутністю означена матриця глибоко гуманістична та педагогічна, бо звільняє буттєвість від антагонізмів, ворожнечі, безперервних суперечностей та протистоянь, тобто потенційно «працює» на культуру та матеріалізацію її у цивілізованість, а отже, є затребуваною для філософії освіти інформаційного суспільства. Станом на сьогоднішній день

філософія освіти інформаційного суспільства осмислена ще не достатньо повно. Мова йде про опрацювання нової філософії освіти – неперервної освіти, яка б забезпечила комфортне існування людини у ХХІ ст. У цьому контексті йдеться не лише про окремі, хоч і вагомні, розробки, а про комплексні, широкоформатні, міжгалузеві дослідження, налагодження співпраці з науковцями та практиками різних галузей і напрямів [3, с. 16].

Важливою для нашого дослідження є піднята В. Андрущенкою проблема, пов'язана з такими глобальними процесами сучасної епохи, як інтелектуальний перерозподіл світу, що все більш відчутно позначається на житті практично всіх країн. Інтелектуальний перерозподіл здійснюється, насамперед, між окремими країнами і регіонами. При цьому простежується характерна закономірність: інтелект рухається туди, де є можливості його реалізації, тобто до розвинених країн світу, насамперед, до Канади, США, Великої Британії, Німеччини. Друга хвиля інтелектуального перерозподілу проходить між основними соціальними стратами. Якщо в минулому основним носієм, суб'єктом інтелекту вважалась інтелігенція, то сьогодні таку можливість має практично кожен, хто має доступ до інформації, володіє відповідною технікою і інформаційними технологіями. Помітною у цьому зв'язку стає тенденція формування потужної групи інтелектуалів, яка живе у віртуальному світі, створює і відтворює власну субкультуру, з позицій якої намагається диктувати суспільству віртуально вивірені цілі. Третя хвиля процесу інтелектуального перерозподілу здійснюється через основні професії, які змінюють одна одну практично через два-три роки. Сучасна людина щорічно має справу з новими знаннями і виробничими технологіями; новими інструментами і матеріалами; новими вимогами до якості виробничої діяльності; новими регулятивними нормативами і механізмами; новими способами передачі інформації; новим соціальним і культурним середовищем, в якому розгортається їх суспільна та індивідуальна життєдіяльність. У майбутньому людство, очевидно, винайде універсальний алгоритм адаптації людини до такої ситуації. Однак фактом залишається й те, що нині такого алгоритму нема. А якщо це так, то залишається одне: навчити людину оперативної, системної і послідовної

освоювати нові знання та інформацію в міру їх перманентного накопичення і розвитку, тобто забезпечити постійний неперервний розвиток упродовж життя, який повинен стати способом і стилем суспільно-індивідуального буття людини інформаційного суспільства [7, с. 15].

У зв'язку з цим звернемося до роздумів академіка І. Зязюна, викладених у колективній монографії «Неперервна професійна освіта». На його думку, філософсько-педагогічна ідея неперервного професійного розвитку охоплює декілька змістовних напрямів. Це, передусім, усвідомлення освіти як процесу, що охоплює все життя; це – невинне цілеспрямоване засвоєння людиною соціокультурного досвіду з використанням усіх ланок існуючої освітньої системи; це – дотримання означеного принципу організації освіти, освітньої політики, спрямованої на створення умов для навчання людини впродовж усього її життя, забезпечення взаємозв'язку і спадковості різних ланок освіти». Іншими словами, неперервну професійну освіту можна віднести до особистості, до освітнього процесу (до програм), до організаційних структур. У першому випадку це поняття означає, що людина вчиться постійно, без тривалих перерв, або ж в освітніх установах, чи займається самоосвітою. Залишаючись на одному й тому ж формальному рівні (наприклад, слюсарем, медсестрою, інженером), вона удосконалює свою майстерність (назвемо умовно «динаміка руху по горизонталі»), піднімається ступенями і рівнями професійної освіти («динаміка руху по вертикалі»). Людина не лише продовжує освіту, але й змінює її профіль («рух від прямої»). Людина включена в освітній процес на всіх стадіях її розвитку з урахуванням наступності при переході з одного ступеня на інший. Що ж стосується організаційної структури, то неперервність передбачає мережу навчально-виховних закладів, котрі пропонують простір освітніх послуг, забезпечують зв'язок і наступність програм, здатних задовольняти запити і потреби населення. І. Зязюн робить висновок, що все це забезпечує можливість багатовимірного руху особистості в освітньому просторі і створення для неї оптимальних умов. Вчений підкреслює, що «вихід» з однієї освітньої програми має «стикуватися» зі «входом» в іншу. А це потребує «наскрізної стандартизації всіх програм, які ґрунтуються на єдиних цілях усієї

системи професійної освіти». Сутність неперервної освіти, за І. Зязюном, полягає в розумінні освітньої системи як цілісної, що охоплює всі ланки на різних етапах життєдіяльності людини, починаючи від дошкілля до післядипломної освіти, перенавчання, перекваліфікації, самоосвіти [5, с. 15].

Ця система, на думку Л. Пуховської, потребує модернізації з урахуванням головних напрямів розбудови загальноєвропейського освітнього простору, який спирається на європейську інтелектуальну, наукову і культурну спадщину та прагнення і характеризується постійною співпрацею між державою, вищими навчальними закладами, студентами, викладачами, роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами. В преамбулі до Льовенського комюніке відзначається, що в десятиріччя до 2020 року Європейська освіта має зробити вирішальний внесок у реалізацію Європи Знань. Стоячи перед викликом старіння населення, Європа може досягти успіху в цій справі за умови, якщо вона максимально розкриє таланти і здібності всіх громадян та повністю долучиться до навчання впродовж життя і більш широкої участі в неперервній освіті [9, с. 73].

Відомі вітчизняні науковці О. Голубенко, Т. Десятов, С. Ніколаєнко, М. Степко, В. Шинкарук та ін. розглядають професійний розвиток особистості на засадах неперервності освіти. Зокрема, Т. Десятов, досліджуючи проблеми неперервної освіти в країнах Східної Європи (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Болгарія, Румунія, Литва, Латвія, Естонія) звертає увагу на дефіцит суспільно-цілісного сприйняття неперервної освіти як об'єктивного явища, що проявляється, зокрема, у поверховому її розумінні, спрощенні до профілізації або до однобічної орієнтації, недооцінці «культуролого-педагогічних» та «соціолого-педагогічних» зв'язків. Науковий пошук автора спрямований на виявлення впливу глобалізації та інтеграції світового господарства на розвиток неперервної освіти, аналіз загальних тенденцій національних систем неперервної освіти та їх моделей, формування ідеології неперервної освіти як глобально-регіональної стратегії розвитку освітніх систем. Основна ідея концепції неперервного професійного розвитку особистості, за Т. Десятовим, полягає в системному підході до вивчення

цілісної структури неперервної освіти як системи, кожна з підсистем якої, у свою чергу, є системою й об'єктом теоретичного дослідження. Розгляд неперервної освіти як системно-інтегрованого утворення базується на положеннях, суть яких полягає в тому, що цілісність системи не зводиться до простого поєднання її елементів (підсистем), що системні властивості її як цілого не виводяться з кожного елемента зокрема, що взаємозв'язок системи неперервної освіти із соціальним середовищем має відкритий характер і проявляється у змінах як середовища, так і самої системи [4, с. 5]. Погоджуємося з Т. Десятовим, що системно-історичний підхід дає змогу виявити особливості розвитку особистості в системі неперервної освіти, що створює підстави для прогнозування глобалізаційних процесів, явищ, характерних для сьогодення.

За такого підходу відчувається потреба зміни усіх ланок освіти, передусім вищої, яка є стартовою площадкою для подальшої професійної діяльності фахівця. Багато експертів визнають стан кризи вищої освіти. Аналітика, проведена Ю. Красновим, дає можливість продемонструвати деякі підходи, які існують в публікаціях провідних міжнародних організацій, в яких іде активний пошук нової місії і ролі вищої і особливо університетської освіти в сучасному світі, в ситуації загострення безлічі глобальних проблем і необхідності переходу людства на модель стійкого розвитку. Ю. Краснов робить акцент на трьох моментах. По-перше, на перетворенні університетів в епіцентри програмування регіонального розвитку, причому розуміється це не лише в економічному, а й ширше – в соціальному, культурному, екологічному сенсі. По-друге, на тенденції формування нової – інноваційно-підприємницької – моделі університету, в якій останній перетворюється фактично в науково-освітньо-промисловий комплекс з академічним ядром і міждисциплінарною проектно-орієнтованою периферією, що складається з безлічі мережевих інноваційних високотехнологічних структур і малих підприємств, що активно працюють з замовленнями місцевих органів влади, промисловості, бізнесу та суспільства в цілому. По-третє, автор пророкує наближення революційної зміни («мутації») всієї традиційної ідеї вищої освіти. Назриває реформа, пов'язана з

усвідомленням необхідності «освіти впродовж життя» і «утворення, шириною в життя». Університети не тільки можуть, а й повинні, зобов'язані взяти на себе цю нову місію, а значить піддати себе досить серйозній трансформації і реконфігурації, щоб бути здатними обслуговувати освітні замовлення найбільш висококваліфікованих фахівців (дорослих людей) свого регіону, країни (університет як інститут неперервної освіти дорослих) [7, с. 3].

Якщо Ю. Краснов веде мову про зміни в межах одного регіону чи однієї країни, то Н. Авшенюк досліджує подібне явище на міжнародному рівні – це явище транснаціональної вищої освіти у світовому освітньому просторі. Дослідниця визначила і систематизувала тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у розвинених англомовних країнах, серед яких важливими для нашого дослідження є інтеграція, інтернаціоналізація, інформатизація і неперервність на глобальному рівні; а також формування національних стратегій розвитку транснаціональної вищої освіти, регуляторної політики надання освітніх послуг, утвердження практики забезпечення якості [1, с. 30-31]. Важливими для нашого наукового пошуку є виявлені автором соціокультурні та політико-економічні чинники, що зумовлюють динамічний розвиток транснаціональної вищої освіти в розвинених англомовних країнах. Серед них можемо виділити такі, що безпосередньо пов'язані з професійним розвитком особистості, а саме: розширення прав людини на освіту й масовізація вищої освіти; посилення ролі міжнародних організацій у трансформаційних процесах освітньої галузі; розвиток ІКТ й створення на їх основі соціальних, зокрема освітніх мереж; здешевлення транспортних перевезень і посилення міграційних процесів, зокрема талановитої молоді; розвиток глобальної світової культури; діалог культур і етносів з метою гармонійного об'єднання людства перед загрозою спільних демографічних, екологічних, соціальних, економічних, політичних проблем; інтеграція національних освітніх просторів у світовому освітньому просторі [1, с. 28].

Що стосується якості неперервної освіти та моніторингу цього процесу, варто згадати дослідження В. Александрова, присвячене розвитку механізмів державного управління якістю неперервної освіти. Незважаючи на велику

увагу, яка приділяється дослідженням у цій галузі, в умовах глобалізації України, ці дослідження, як стверджує автор, все ж є недостатніми, більшість питань з цієї проблематики ще не стали предметом системного й поглибленого аналізу, синтезу та обґрунтування як закінченої теорії. Зокрема, йдеться про роль та співвідношення державного й ринкового регулювання системою освіти України в умовах світового тотального руху якості, виходу на міжнародні ринки освіти та, як наслідок, – трансформаційних суспільних перетворень у нашій державі [2, с. 7].

Висновки. У результаті проведеного аналізу праць філософів, науковців, педагогів черговий раз переконуємося, що неперервна освіта та навчання протягом усього життя є основою розвитку для кожної людини, зорієнтованої не лише на активну участь в рамках суспільно-громадської, соціально-культурної, професійної діяльності, а й у планетарному масштабі. Підтвердженням цієї тези слугують провідні філософські та концептуальні засади неперервного професійного розвитку особистості в сучасному освітньому просторі: об'єднання людства перед загрозою екологічних, демографічних, соціальних, економічних, політичних проблем; глобалізація ринку праці та зростання конкуренції між економіками високорозвинених країн і тих, що розвиваються; підвищення попиту на висококваліфікованих фахівців з метою зміцнення національної конкурентоспроможності; усвідомлення ключової ролі неперервного навчання; широке використання ІКТ й створених на їх основі освітніх мереж; інтеграція національних освітніх просторів у світовому освітньому просторі; лібералізація освітніх послуг та закономірне розширення доступу до них для різних категорій дорослого населення. Виявлені засади визначають перспективи подальших досліджень, передусім у галузі порівняльної педагогіки, це – пошук ефективних шляхів професійного розвитку фахівців, які б забезпечували оптимальне співвідношення національного й міжнародного компонентів змісту освіти.

Використана література

1. Авшенюк Н.О. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у розвинених англomовних країнах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. на здобуття

наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Н.О. Авшенюк. – К., 2016. – 42 с.

2. Александров В.Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні : монографія / В.Т. Александров. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 366 с.

3. Андрущенко В.П. Філософія освіти ХХІ століття: пошук пріоритетів / В. Андрущенко // Філософія освіти. – Київ: Майстер-клас, 2005. – №1. – С. 5–17.

4. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина 20 століття) : автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Т.М. Десятов. – К., 2006. – 35 с.

5. Зязюн І.А. Неперервна освіта як основа соціального поступу / І. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. : [у 2 ч.] / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти ; за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало. – Київ, 2001. – Ч. 1. – С. 15–23.

6. Краснов Ю.Э. Стратегические ориентиры развития высшего образования и место университета в системе образования стран мира / <http://charko.narod.ru/tekst/an8/I_1.htm>. – Загол. з екрану. – Мова рос.

7. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття / В.Г. Кремень // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 23. – С. 7–8.

8. Кудин В.О. Образование в системе современной цивилизации / В. Кудин // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Харків: ХІП, 2010. – С. 60–68.

9. Пуховська Л.П. Навчання впродовж життя як пріоритетний напрям Болонського процесу у наступному десятиріччі / Л.П. Пуховська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. – К. ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – Випуск 2. – С. 72–78.

Банит Ольга Васильевна,
кандидат педагогических наук, докторант
Института педагогического образования
и образования взрослых НАПН Украины,
г. Киев

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Аннотация. В статье выделены ведущие философские и концептуальные основы непрерывного профессионального развития личности в современном образовательном пространстве. Выяснено, что рассмотрение образовательных проблем в рамках философской методологии дает возможность находить предельные основания образовательной системы и философской мысли, которые могут служить базой для консенсуса даже крайне разных позиций.

Отмечено, что возрастающая необходимость решения возникающих сложных научных и социально-экономических проблем требует все более расширенного и растущего круга образованных всесторонне подготовленных специалистов, владеющих знаниями. Главное в обучении – пробуждение и развитие творческих способностей каждого человека, его умение находить оригинальные пути подхода к практической реализации полученных знаний, стремление к поиску нового, до широты и глубины усвоения научного материала по выбранной профессии.

Обоснована необходимость включения человека в образовательный процесс на всех стадиях его развития с учетом преемственности при переходе с одной ступени на другую. Все это обеспечивает возможность многомерного движения личности в образовательном пространстве и создание для нее оптимальные условия. «Выход» с одной образовательной программы должен стыковаться с «входом» в другую. А это требует сквозной

стандартизации всех программ, которые основаны на общих целях всей системы профессионального образования.

Охарактеризовано тенденции современного образовательного пространства (глобализация общественного развития, переход человечества от индустриальных к научно-информационным технологиям, интеграция, интернационализация, информатизация и непрерывность) и требования, возникающие перед современным образованием (понимание человека как высшей ценности; выработка рациональных схем соотношения между лавинообразным развитием знаний, высоких технологий и человеческой способностью их творчески усвоить; выработка у человека способности к сознательному и эффективному функционированию в условиях небывалой информационно насыщенной среды, минимизация асимметрии между материальностью и духовностью).

Раскрыто значение науки – как сферы, которая производит новые знания, и образования, как сферы, которая очеловечивает знания и прежде всего обеспечивает индивидуальное развитие человека. Первоочередная задача образования – научить человека оперативно, системно и последовательно осваивать новые знания и информацию по мере их перманентного накопления и развития, то есть обеспечить постоянное непрерывное развитие в течение жизни, которое должно стать способом и стилем общественно-индивидуального бытия человека в информационном обществе.

Ключевые слова: непрерывное профессиональное развитие, современное образовательное пространство, философия образования, человек, личность, тенденции, глобализация, информатизация, обучение.

Banit Olga Vasylivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Institute of Pedagogical and Adult
Education of the NAPS of Ukraine,
t. Kyiv

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE

Summary. The author has characterized leading philosophical and conceptual basis of the continuous professional development of the personality in the modern educational space. It is found that consideration of educational problems within of the philosophical methodology framework enables to find the maximum grounds of the educational system and philosophical idea that could be the basis for consensus even extremely different positions.

It is noted that the growing need of decision of complex scientific, social and economic problems requires more extended and growing circle of fully trained educated professionals who have the knowledge. The main thing in education is the awakening and development of creative abilities of each person, his ability to find original ways of approach to the practical realization of gain knowledge, the desire to find new, to the breadth and depth of scientific material mastering on the chosen profession.

The necessity of inclusion of man rights in the educational process at all stages of his development on the basis of continuity in the transition from one stage to another. All this provides possibility a multidimensional motion of the personality in the educational space and creating for her optimal terms. "Exit" from one educational program must to dock with the "entrance" in other. And it requires through standardization of all programs that are based on the general aims of all system of trade education.

The author determined the trends in modern educational space (globalization of social development, the transition of humanity from industrial to science and information technology, integration, internationalization, information and continuity) and demands faced by modern education (understanding of man as the highest value, making rational charts between the avalanche development knowledge of high technology and human ability to learn them creatively to master, making a person's ability to deliberate and effective functioning in the conditions information rich

environment, minimizing of asymmetry between materiality and spirituality).

Science meaning fullness is exposed as a sphere, producing new knowledge and education as areas that humanizes knowledge and primarily provides individual human development. The primary task of education is to teach a man quickly, systematically and consistently to master new knowledge and information as far as their permanent accumulation and development, that provide permanent continuous development during life, which must be a method and style of social and individual human existence in information society.

Key words: continuous professional development, modern educational space, educational philosophy, people, personality, trends, globalization, information and training.

References

1. Avshenyuk N. O. Tendentsiyi rozvytku transnatsional'noyi vyshchoyi osvity u rozvynenykh anhlomovnykh krayinakh (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittya) : avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra ped. Nauk : 13.00.01 / N. O. Avshenyuk. – K., 2016. –42 s.
2. Aleksandrov V. T. Derzhavni mekhanizmy upravlinnya yakisty neperervnoyi osvity v Ukrayini : monohrafiya / V. T. Aleksandrov. – Sumy : Sums'ky derzhavnyy universytet, 2012. – 366 s.
3. Andrushchenko V. P. Filosofiya osvity KhKhI stolittya: poshuk priorytetiv / V. Andrushchenko // Filosofiya osvity. – Kyiv : Mayster-klas, 2005. – № 1. – S. 5–17.
4. Desyatov T. M. Tendentsiyi rozvytku neperervnoyi osvity v krayinakh Skhidnoyi Yevropy (druha polovyna 20 stolittya) : avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra ped. nauk : 13.00.01 – zahal'na pedahohika ta istoriya pedahohiky / T.M. Desyatov. – K., 2006. – 35 s.
5. Zyazyun I. A. Neperervna osvita yak osnova sotsial'noho postupu / I. Zyazyun //Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka : zb. nauk. pr. : [u 2 ch.] / APN Ukrayiny, In-t pedahohiky i psykhohihi prof. osvity ; za red. I. A. Zyazyuna, N.H. Nychkalo. – Kyiv, 2001. – Ch. 1. – S. 15–23.
6. Krasnov Yu. E. Strategicheskie orientiryi razvitiya vyisshego obrazovaniya i mesto universiteta v sisteme obrazovaniya stran mira / <http://charko.narod.ru/tekst/an8/I_1.htm>. – Zagol. z ekranu. – Mova ros.
7. Kremen' V. H. Filosofiya osvity XXI stolittya / V. H. Kremen' // Uryadovyy kur"yer. – 2003. – № 23. – S. 7–8.
8. Kudin V. O. Obrazovanie v sisteme sovremennoy tsivilizatsii / V. Kudin // Problemy ta perspektyvy formuvannya natsional'noyi humanitarno-tekhnichnoyi elity. – Kharkiv: KhPI, 2010. – S. 60–68.
9. Pukhovs'ka L. P. Navchannya vprodovzh zhyttya yak priorytetnyy napryam Bolons'koho protsesu u nastupnomu desyatyrichchi / L.P. Pukhovs'ka // Osvita doroslykh: teoriya, dosvid, perspektyvy : zb. nauk. pr. – K. ; Nizhyn : Vydavets' PP Lysenko M.M., 2010. – Vypusk 2. – S. 72–78.

**Науковий консультант:
доктор педагогічних наук, професор
Лариса Борисівна Лук'янова**